

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research
Cilt: 13 Sayı: 75 Yıl: 2020 & Volume: 13 Issue: 75 Year: 2020
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

DOĞU KARADENİZ GELENEKSEL KONUT BAHÇELERİNDE KULLANILAN BITKİ MATERYALLERİNİN BELİRLENMESİ-ARHAVİ ÖRNEĞİ

THE DETERMINATION OF ORNAMENTAL PLANTS USED IN EASTERN BLACK SEA TRADITIONAL HOUSING GARDENS-ARHAVİ EXAMPLE

Hilal SURAT*

Öz

Kentsel açık yeşil alanların birimlerinden biri olarak kabul edilen konut ölçeğindeki bahçelerin estetik ve işlevsel açıdan olduğu kadar, kullanılan bitkisel materyaller konusunda da önemli alanlar oldukları bilinmektedir. Her kent sahip olduğu doğal bitki örtüsü kadar kendine özgü bir floristik çeşitliliği de bünyesinde barındırmakta ve bu değer sürdürülebilir bir yeşil doku için incelenmesi gereken bir konu olmaktadır. Bu araştırmanın amacı, Artvin ili Arhavi ilçesindeki halen kullanılan geleneksel konutlara ait bahçelerdeki floristik çeşitliliği tespit etmek ve bu bahçelerin genel karakteristikleri bakımından sürdürülebilir yeşil doku oluşturmada sağlayabileceği katkılar yönünde değerlendirmeler yapmaktır. Araştırmanın sonucunda; çok yıllık olarak 13 adet tür bulunurken, çalılardan 36 adet tür, ağaçlardan 37 adet, 5 adet ağaççık-çalı türü ve 6 adedi de sarılıcı- tırmanıcı tür olmak üzere toplam 97 adet bitki tespit edilmiştir. Arhavi ilçesinde geleneksel konut bahçelerinde kullanılan bitki türlerinin geleceğe aktarılması yönünden önerilere yer verilmiştir. Bu türlerinin kullanımının devamı kentli ile süs bitkileri arasında var olan kullanımının devamı sağlanmış olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel Konut, Floristik Çeşitlilik, Arhavi.

Abstract

Residential-scale gardens, which are considered as one of the units of urban open green spaces as well as aesthetically and functionally, It is known that they are also important areas for the herbal materials used. Each urban has a unique floristic diversity as well as its natural vegetation and this value is a subject that needs to be examined for a sustainable green texture. The aim of this research is to determine the floristic diversity in the gardens of traditional houses in Arhavi district, which are still used as traditional residences and in terms of the general characteristics of these gardens, it is to provide information about the contributions it can make in creating a sustainable green texture. While there are 14 kinds of seasonal plants, 36 kinds of bushes, 37 kinds of trees, 5 shrubs type and 6 kinds of twinning and climbing plants, totally 98 kinds of plants, are determined. Recommendations have been given as to the transfer of various plant species used in Arhavi Region. In addition, by using traditional plants the implicit familiarity between the city residents and the indoor plants can be sustained and developed.

Keywords: Traditional Residence, Floristic Variety, Arhavi.

* Doç. Dr., Artvin Çoruh Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, ORCID: 0000-0002-2471-8717, hilal881@artvin.edu.tr

1. GİRİŞ

Temelde insanoğlunun “barınma” ihtiyacını karşılayan maddi bir öge olan konut aynı zamanda yapıldığı çevrenin iklim, coğrafya, malzeme gibi fiziki özelliklerini barındıran sosyal, kültürel, ekonomik, tarihi ve geleneksel değerleri de içeren, yaşadığı topraklara ait maddi ve manevi birikimin taşıyıcısı olan sosyal bir mekândır. Aynı birikim, tarz ve ihtiyaç gerekçesi ile konut çevresinde olan bahçelere de yansımıştır.

Her yöre kendi doğa koşullarına, sosyal ihtiyaçlarına ve insan ilişkilerine uygun olarak kendi yapı tarzına, sahip oldukları benzerlik ve farklılıklar doğrultusunda kendine özgü bir mekânsal organizasyona sahiptir. Bu mekânsal organizasyondaki anlayış jeolojik, sosyolojik ve iklimsel verilerden etkilenecek bölgelere göre değişiklik arz etmektedir (Eres, 2013; Muşkara, 2017; Demirrenk ve Eraslan, 2018; İncedayı, 2004; Önal, 2015). Konutlar ve bahçeleri, kültür ile mekân arasındaki ilişkiyi anlamamıza yardımcı olmasının yanında, fiziksel, sosyal ve kültürel sürdürülebilirliğin sağlanması açısından önemli bir değere sahiptir (Saatçi ve Önder, 2016; Surat ve Resne 2019). Konutların iç mimari ve dış mimari elemanlarının biçimsel ve mekânsal gelişiminin temelinde, bölgesel özelliklerin, yapı malzemelerinin, iklimin, topografyanın, zamanla yerleşen kültürel ve tarihsel değerlerin varlıkları da önemli rol oynamaktadır (Başkan, 2008a).

Geleneksel konut, bulunduğu çevrenin fiziksel sosyo-kültürel özelliklerini taşıyan, yerli yapı ustalarının elinden çıkmış, binlerce yıllık bir birikimi ve geleneği taşıyan yapı olarak tanımlanır (Sezgin, 1984). Geleneksel konutlar, değişimlere daha az kapalı olan, içerisinde yaşayan ailenin yaşam, kültür ve alışkanlıklarına uygun şekil ve plan özelliklerini gösteren, hem iç hem de dış kullanımlarda insanların gereksinmelerine yanıt verebilen yapılardır (Demirrenk ve Eraslan, 2018). Farklı coğrafya ve kültürlerde, o bölge ve kültürün tüm fiziki ve sosyal özelliklerini taşıyan geleneksel konutlarda dış mekânı oluşturan bahçe alanı, tıpkı konut gibi içerisindeki mimari yapılar ve bitkisel materyal ile bu bütünün bir parçası olup geleneklerden gelir ve nesilden nesile aktarılır. İnsanoğlu yaşamı boyunca edindiği deneyimleri gelecek kuşaklara aktarmak ve iz bırakmak amacıyla yaşadığı mekan olan konut ve bahçesinin, bir barınak olmasının ötesinde taşıdığı ve bıraktığı izler ile yaşananların somut karşılığı olmuştur. Dolayısıyla ait olduğu kültürün sosyal ve kültürel belgesi olan konut ve bahçeleri tarihsel bir derinliğe de sahiptir.

Mimariyi fiziksel kabuğunu değiştirmeden sadece yapı ölçeğinde tanımlamak, korumak ve günümüze taşımak, mimari yapının çevresinde yaşamın devam edebilmesi için yeterli olamamaktadır. Geleneksel çevrelerin yaşamaya devam etmesi için çevresel, ekonomik ve ekolojik boyutlarda, kaynakların optimal kullanımı göz önünde bulundurulmalıdır. İnsanın oluşturduğu kendi fiziksel çevresi ve onun diğer çevrelerle ilişkisi sonucu farklı yaşamlar bir araya gelir ve yaşanan çevre zenginleşir. İnsanın yaşadığı mekânı şekillendirmede sadece fiziksel çevre şartları ve toplum koşulları yönlendirici olmamaktadır aynı zamanda soyut değerler de mekânı sıradan olmaktan çıkarmaktadır (Oymael ve ark., 2011; Şenol ve Akan, 2011; Özbek ve Uluoğlu, 2018).

Kültürel mirasın en önemli eseri olan geleneksel konutlar ve dış mekânları bölge kimliğinin geleceğe aktarılması yönünde önemli bir kültürel varlık olarak da tanımlanmaktadır. Avrupa Parlamentosu'nun 2006 yılında belirlediği kırsal alanların korunmasına ilişkin son yaklaşımında, kuşakların kültürel ve yaratıcı katkıları sayesinde oluşan özellikleri içeren geleneksel konutlar, buldukları bölgelerin kimliği ve tarihsel gelişim açısından, kültürel mimarlık mirasının ve doğal mirasın temel ögesi olarak kabul edilmiştir.

Farklı yaşantıların bir araya gelmesiyle zengin bir içeriğe sahip olan mimari yapılardan oluşan yerleşimler, farklı olmalarına rağmen uyum içinde bir bütünlük oluşturabilmektedir. Konutların bahçelerinin içerisindeki yeşil boşluklar, çatı yüzeyleri ve onları bir araya getiren yaşanmışlık aynı zamanda yerleşim alanının konut dokusunun karakterini yansıtmaktadır.

Gündelik yaşamın bir uzantısı olarak kullanılan bahçeler üretim yada depolama amaçlı, süs ya da hobi amaçlı veyahut sosyalleşme gibi işlevlere uygun mekanları barındırmaktadır. Bahçeler havuzu, meyve ağacı ve çiçekleri ile estetik kaygının gözetildiği ya da aile içi ve komşularla bir araya gelinen sosyalleşme alanı olarak da kullanılmaktadır. Dış dünya ile kurulması istenilen ilişkinin sınırlarını açıklayan kapalı ya da yarı açık duvarları, bu duvarların üzerinden taşan yeşili, sokak ile bağlantıyı sağlayan kapıları ve onların hissedilen yüzey dokuları ile sokağın geleneksel karakterini yansıtan öğeleri oluşturmaktadır (Özbek ve Uluoğlu, 2018).

Geleneksel konut bahçeleri de tıpkı konutlar gibi bu kültürel mirasın temel öğeleri arasında yer almaktadır. Her bölgenin fiziksel koşullarına göre farklılık gösteren bu bahçeler kültürel süreklilik sonucu oluşmuş olup halkın gelenek, kültür, tecrübe ve adetlerinin en açık biçimde yansıdığı bir kültürel ifade biçimi olarak değerlendirilmektedirler.

Doğu Karadeniz Bölgesinde, gelenek, kültür, tecrübe ve adetlerinin yansıtıldığı bu kültürel ifade biçimi geleneksel yapıların biçim ve mekân organizasyonlarında görülmektedir. Yapı sistemlerini ve yapıyı etkileyen bu ifade biçiminde; iklim, topografya, yöresel yapıcılık deneyimi, yerleşme zorunlulukları, gelenek-görenek, halkın sosyo-ekonomik düzeyi, kültürel ve tarihsel ilişkilerin etkileri görülmektedir. Bölge, yüksek dağların ve dik yamaçlı vadilerin oluşturduğu engebeli arazi yapısı açısından düzenli yerleşmelere en az elverişli olan, bu sebeple dağınık yerleşimlerin olduğu bir bölgedir. Bu yerleşim alanlarında, topografyaya bağlı olarak vadi yamaçları ve rüzgâr almayan bölgeler tercih edilmiştir.(Sümerkan, 1991; Zorlu ve Faiz, 2012). Dik ve eğimli arazide evler birbirlerini kapatmadan, aralarında yeşillikler bırakarak set set gerilere doğru yayılmaktadır. Ön cephesi açıklığa bakacak şekilde yerleştirilen evler, arazinin doğal yapısı değiştirilmeden arazi ile birlikte yönlenmektedir.Dağınık yerleşmenin bir diğer sebebi de; bahçeden elde edilen mısır, fındık, çay gibi gıda ürünlerinin bakımı ve korunması için, köylünün evini arazisinin yakınında kurmak istemesidir (Özgüner, 1970; Saatçi ve Önder, 2016).

Bu zengin biçim, işlev ve estetik deneyim uzun bir tarihi gelişmenin ve kültürlenme sürecinin sonucunda ortaya çıkmıştır.Yaşam biçimleri ve işlevlere göre biçimlenen konut ve çevreleri, boyutlandırılan mekânlar ve mekanlar arası organizasyon, içeriden dışarıya doğru gelişmiş ve yapının dış kabuğunu, yani strüktürünü oluşturmuştur (Ögel, 1979/1980). İnşaat ustalığıyla ünlü yore insanların yaptıkları tarihsel ve kültürel zenginliklerinden kaynaklanan biçimsel ve işlevsel çeşitliliğe sahip birçoğu ortalama 150-250 yıllık olan bu geleneksel evler, kesme taş veya tamamen ahşap malzemeden (ahşap-çatma) yapılmış olup, hiç çivi kullanılmadan geçme sistemi ile inşa edilmişlerdir. Bu evlerde çoğunlukla manzaraya dönük ön cepheye öncelik verilmiş, yapının konumuna göre diğer cephelerde de yapı ustalarının estetik yaratıcılığı yansıtılmıştır (Başkan, 2008b).

Kırsal mimariyi oluşturan bu mimari elemanların bütünlüğü bölge mimarisini oluşturan asli unsurlar olması bakımından son derece önemlidir.Kırsal kesimde üretimle bire bir ilişkisi bulunan konutlar genellikle etrafında şekillenen üretim şekline göre değişiklik gösteren yardımcı yapılarla birlikte bir bütün oluşturmaktadır.Plan düzleminde konut, yan birimleri (ambar, samanlık, serander gibi) ile grup oluşturmaktadır.Mekan organizasyonlarında yardımcı yapılar belirleyici olmakta; işlev ve büyüklükleri ile farklılaşan bu yapıların konut ile oluşturdukları düzen ile süreklilik içinde alt mekanlar oluşmaktadır. Bu yardımcı yapılar arasında şüphesiz serander kendine has yapısıyla bölge mimarisinin dikkat çekici bir elemanıdır (Güler, 2013; Eminağaoğlu ve Çevik, 2015).

Doğu Karadeniz Bölgesi geleneksel konutların yerleşimlerinde konut gerek büyüklük, gerekse konum itibariyle öne çıkmaktadır.Konutlar, eğimli araziye kurulu, bir yanı yukarı yamaca yaslı, diğer yanı vadiye bakan, kütle hareketleri olmayan, yalın formludurlar.Bu formlar, malzeme kullanımı, işçilik ve iklimsel etkenler karşısında ekonomi sağlayan, yapı ve bağlantı sorunları basite indirgenmiş rasyonel formlardır. Konutların yan yana, karşı karşıya dizilimlerinde, süreklilik ve komşuluk ilişkilerinin ön planda tutulduğu görülmektedir. Topografyanın sonucu olarak doğuya ve batıya yönelen konutlardaki çift kapılı plan düzeni yaz ve kış aylarında farklı iklimsel konfora sahip kullanımlar sağlamıştır (Sümerkan, 1990). Doğu Karadeniz'in engebeli arazisi yapıların yapı biçimini etkileyerek, genel oluşumunda farklılıklar yaratmıştır.Bu da kendine özgü yapı mimarisini oluşturmuştur.Bahçeli olan yapıların arazi üzerindeki konumları genellikle manzaraya yöneliktir.Topografyaya bağlı olarak yerleşmeler vadi yamaçlarına ve rüzgar almayan bölgelere yapılmıştır.Yol, dere gibi belli bir hat üzerinde olmalarına dikkat edildiği görülmektedir.Bölgenin genel özelliğini oluşturan engebeli arazi yapısı, yapının yönlendirilmesinde, manzara ve güneşten daha etkili olmuştur.Eğime bakan cepheler daima ön cephe olmuştur.Yapı-arazi ilişkisine bakıldığında yapı araziye göre yapıldığı için arazi zorlanmamıştır (Demirrenk ve Eraslan, 2018).Evlerin düzeni çevreyle uyumludur.Evlerin biçim ve boyutlarının belirlenmesinde; ekonomik etkenler önemli yer tutmazken doğa koşulları, yapıların biçimlenmesinde önemli ölçüde etkilidir. Doğu Karadenizdeki geleneksel konutlarda; iç mekânlarında odalar ve odalar arasında, dış mekânlarda ise serenti, bagen, avlu, bahçe duvarları ve ev arasındaki ilişki mevcuttur (Eruzun ve Sözen, 1996; Güler, 2013) (Şekil 1).

Şekil 1. Yukarı Şahinler ve Balıklı köylerindeki geleneksel yapısı korunmuş kotulardan örnekler (Orjinal)

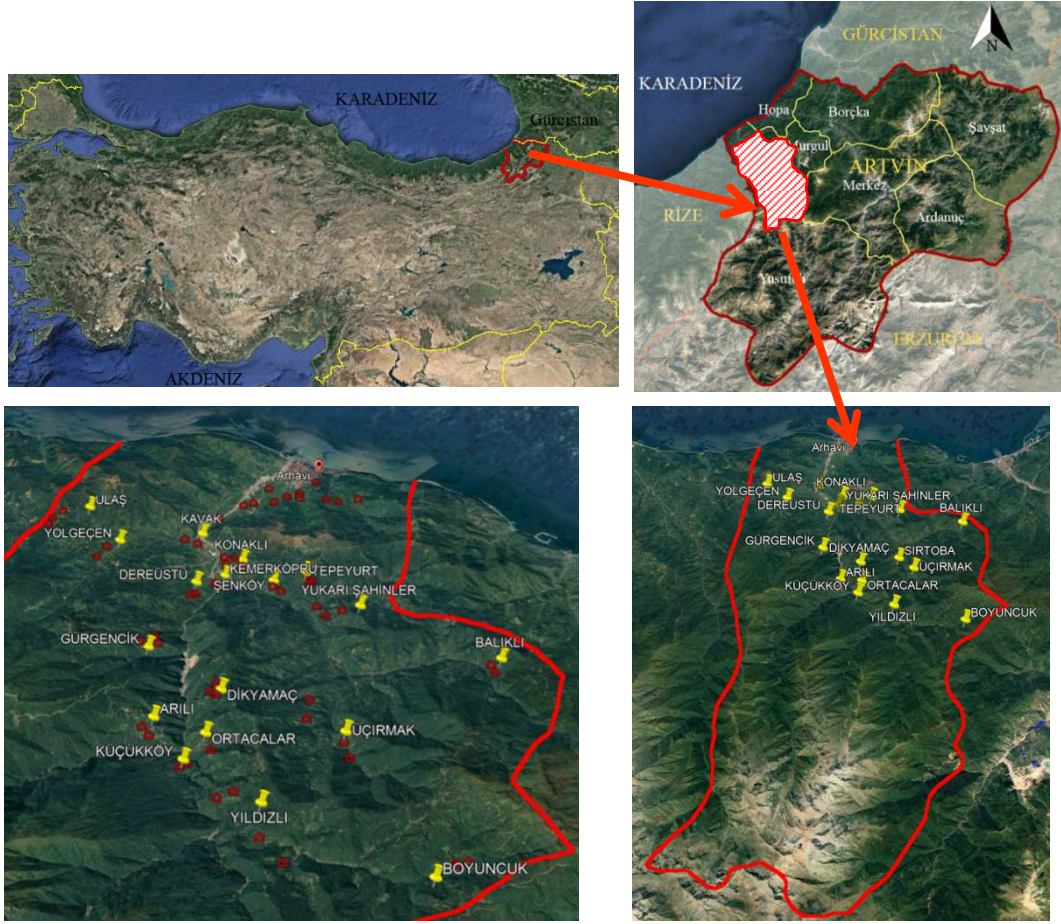
Son yıllarda, bölgedeki evlerin yerleşimlerin buldukları coğrafyaya ve kültüre ait özgün kimliklerinden uzaklaşıp birbirlerinin kopyası olduğu ve standartlaştığı görülmektedir. Özellikle küçük yerleşimlerin sahip oldukları özgün dokuyu yansıtabilen yapıların ve unsurların korunması kültürel sürekliliğin ve kimliğin korunması adına oldukça önemlidir. Bu yerleşimlerdeki geleneksel konutların ve kendine özgü bir floristik çeşitliliği de bünyesinde barındıran bahçelerinin korunması sürdürülebilir bir yeşil doku için incelenmesi gereken bir konudur. Bu yüzden bu çalışmada halen geleneksel yapısını korumaya devam eden Arhavi'deki geleneksel konutlara ait bahçelerin floristik çeşitliliği tespit edilmiş ve bu bahçelerin genel karakteristikleri ve sürdürülebilir yeşil doku oluşturmada sağlayabileceği katkılar yönünde değerlendirmeler yapılmıştır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışma Artvin iline bağlı Arhavi ilçesinde yapılmıştır. İlçe il merkezine kuzey batı yönünde kıyı kesiminde yer almaktadır. Arhavi ilçe merkezinde halen kullanılan 12 adet geleneksel konut bahçesi ile ilçeye bağlı köylerde halen kullanılan 48 adet geleneksel konut bahçesi çalışmanın ana materyalini oluşturmaktadır. Araştırma alanı içerisinde halen kullanılmakta olan 60 adet geleneksel konut ve bahçeleri örnek alanlar olarak belirlenmiştir. Araştırma, Arhavi ilçe merkezi ve ilçeye bağlı Arılı, Balıklı, Başköy, Boyuncuk, Dereüstü, Dikyamaç, Gürgencik, Kavak, Kemerköprü, Küçükköy, Ortacalar, Sırtoba, Şenköy, Tepeyurt, Ulaş, Üçirmak, Yıldızlı, Yolgeçen ve Yukarı Şahinler köylerinde yapılmıştır. Araştırma alanı 41°19'-41°20' Kuzey enlemleri ile 41°18'-41°20' Doğu boylamları arasında konumlanmıştır (Şekil 2). Araştırmada ayrıca konuyla ilgili olarak yapılmış araştırmalar, çekilen fotoğraflar, veri toplamak için hazırlanan gözlem kartları yardımcı materyal olarak kullanılmıştır.

Genel olarak engebeli ve dağlık bir jeomorfolojiye sahip olan Arhavi'nin yüzey şekillerini doğu Karadeniz Dağları ve Kavak Deresi ile bağlı derelerin (Şahinkaya, Agara, Balıklı, Çiftköprü ve Lome) derin bir şekilde yardığı vadiler oluşturmaktadır. İlçe merkezinin alanı yaklaşık 6 km², toplam ilçe alanı ise 314 km²'dir. 9.69 km sahil uzunluğuna sahip olan Arhavi'de denizden yükseklik 3000 m.lere kadar ulaşmasına karşın araştırma alanında bu değerler 60 m ile 863 m arasında değişmektedir (Yener vd., 2017). İlçenin nüfusu 2018 genel nüfus sayımına göre 21,003'tür. Bu nüfusun 15,165'i ilçe merkezinde, 5,838'i ise köylerde yaşamaktadır. İlçede tipik Karadeniz iklimi hakimdir. İlçenin hakim bitki örtüsü "Kolşik Flora" adıyla tanınan geniş yapraklı kıyı ormanları, gümr ve sık bir orman formasyonu ile aynı zamanda da zengin bir orman altı formasyonundan oluşmaktadır (Zehiroğlu 2010). Arhavi'de asal vejetasyon tipini başlıca *Rhododendron ponticum* L., *R. luteum* Sweet., *Corylus avellana* L., *Alnus glutinosa* L., *Laurus nobilis* L., *Buxus sempervirens* L., *Daphne pontica* L., *Ilex colchica* Pojk., *Castanea sativa* Mill., *Carpinus betulus* L., *Picea orientalis* (L.)

Link., *Pinus sylvestris* L., *Acer cappadocicum* Gleditsch., *Frangula alnus* Mill., *Vaccinium arctostaphylos* L., ve *Cornus sanguinea* L. türleri oluşturur (Anşin, 1980; Yener vd., 2017)

Şekil 2. Çalışma Alanı Sınırlarını, Araştırma Yapılan Köyleri ve Araştırma Yapılan Konutların Konumunu Gösteren Harita

Çalışma; literatür taraması, veri toplama, gözlem kartlarının oluşturulması, hane halkı ile yapılan yüz yüze görüşmeler, verilerin analiz edilmesi süreçlerinden oluşmaktadır. Çalışmada, bitki türlerini belirleyebilmek için oluşturulan gözlem kartlarındaki bilgileri elde edebilmek için arazi çalışmaları yapılmıştır. Arazi çalışmaları esnasında inceleme yapılan konutların bahçelerinin fotoğrafları çekilmiştir. Arazi çalışmalarından sonra elde edilen veriler doğrultusunda bitki türlerinin familyaları, bitkilerin bahçelerde kullanım amaçları, peyzaj değerleri, bitki yaşam formları, orijinleri ve kullanım yoğunlukları belirlenmiştir.

3. BULGULAR

Günümüzde daha modern yaşam tarzına yönelik isteklerin değişim göstermesi nedeniyle, geleneksel konutların istenilen işlevleri yerine getiremediklerinin düşünülmesi, konut konfor olanaklarının bugünün yaşam koşullarına uygun olmaması, günümüz şartlarına uygun yaşanabilirlik düzeyinde olmadıklarının düşünülmesi, ekonomik gerekçeler nedeniyle özellikle bu konutlarda yaşayanların göç etmesi gibi birçok faktör nedeniyle geleneksel konutların kullanımları azalmıştır. Yukarıda bahsedilen nedenlerden dolayı Arhavi ilçesinde ve ilçeye bağlı köylerde de geleneksel konutların kullanımları azalmıştır. Bahçe anlayışı ise ekonomik nedenlerden dolayı öncelik daha çok ekonomik gelir getiren türlerin yetiştirildiği, süs özelliği gösteren türlerin de çoğunluğunun doğal tür olmadığı egzotik türlerin kullanıldığı bir anlayışa evrilmiştir.

Yapılan araştırma sonucunda incelenen geleneksel konutların bahçelerinde çok yıllık olarak 14 adet tür bulunurken, çalılardan 36 adet tür, 37 adet ağaç türü, 5 adet ağaççık-çalı türü ve 6 adedi de sarılıcı-tırmanıcı tür olmak üzere toplam 98 adet bitki türü tespit edilmiştir (Tablo 1). En yoğun kullanılan bitkiler

Actinidia deliciosa, Camelia sinensis, Corylus avellana, Citrus reticulata, Crocosmia spp., Diospyros kaki, Ficus carica, Lauracerasus officinalis, Hedera helix, Hibiscus rosa sinensis, Hibiscus syriacus, Hydrangea arborescens, Hydrangea macrophylla, Impatiens spp. Inula orientalis, İris spp., Lauracerasus officinalis, Liliium spp., Nerium oleander, Malus spp., Medicago arborea, Pelargonium domesticum, Pyrus spp., Pyrus spp., Rhododendron ponticum, Rhus coriaria, Robinia pseudoacacia, Rosa spp., Rubus idaeus, Rubus platyphyllos, Salix caprea, Silene dioica, Taxus baccata, Vitis labrusca 'Isabella' dır (Şekil 3).

Tablo1. Çalışma alanındaki geleneksel konutların bahçelerinde tespit edilen bitki türleri

Bitki Türü	Familya	Büyüme Formu	Peyzaj Değeri	Bitkinin Bahçede Kullanım Yeri	Bitkinin Kullanım Amacı	Kullanım Yoğunluğu
<i>Abutilon hybridum</i>	Malvaceae	Çalı	Çiçeği	Ön Bahçe	Estetik	Yoğun
<i>Acacia dealbata</i>	Fabaceae	Ağaç	Çiçeği	Yan Bahçe	Estetik	Az Yoğun
<i>Acer spp.</i>	Aceraceae	Ağaç	Formu-Sonbahar Renklenmesi	Arka Bahçe	Estetik - Fonksiyonel	Az Yoğun
<i>Actinidia deliciosa</i>	Actinidiaceae	Çalı-Asma	Meyvesi	Yan-Arka Bahçe	Ekonomik	Çok Yoğun
<i>Ailanthus altissima</i>	Simaroubaceae	Ağaç	Formu	Arka Bahçe	Estetik - Fonksiyonel	Yoğun
<i>Albizia spp.</i>	Laguminosae	Ağaç	Yaprak-Form-Sonbahar Renklenmesi	Arka Bahçe	Estetik - Fonksiyonel	Az Yoğun
<i>Alnus glutinosa ssp. barbata</i>	Betulaceae	Ağaç	Formu	Arka Bahçe	Fonksiyonel	Az Yoğun
<i>Amorpha fruticosa</i>	Fabaceae	Çalı	Çiçeği	Ön-Yan Bahçe	Estetik	Az Yoğun
<i>Anthemis spp.</i>	Asteraceae	Çok yıllık otsu	Çiçeği	Ön-Yan Bahçe	Estetik	Yoğun
<i>Arbutus unedo</i>	Ericaceae	Ağaç	Meyvesi-Formu	Arka Bahçe	Estetik - Fonksiyonel	Az Yoğun
<i>Azalea spp.</i>	Ericaceae	Çalı	Çiçeği	Ön Bahçe	Estetik	Az Yoğun
<i>Bellis perennis L.</i>	Asteraceae	Çok Yıllık Otsu	Çiçeği	Ön Bahçe	Estetik	Yoğun
<i>Berberis vulgaris L.</i>	Berberidaceae	Çalı	Yaprak Rengi	Yan-Arka Bahçe	Estetik - Fonksiyonel	Az Yoğun
<i>Buxus sempervirens</i>	Buxaceae	Çalı	Formu	Yan-Arka Bahçe	Estetik - Fonksiyonel	Az Yoğun
<i>Camelia sinensis</i>	Theaceae	Çalı	Yaprağı-Formu	Arka Bahçe	Ekonomik	Çok Yoğun
<i>Campsis radicans</i>	Bignoniaceae	Çalı-Sarılcı	Çiçeği	Ön Bahçe	Estetik	Yoğun
<i>Carpinus betulus</i>	Corylaceae	Ağaç	Formu-Sonbahar Renklenmesi	Arka Bahçe	Fonksiyonel	Az Yoğun
<i>Castanea sativa</i>	Fagaceae	Ağaç	Meyvesi-Formu-Sonbahar Renklenmesi	Arka Bahçe	Fonksiyonel	Az Yoğun
<i>Cerasus avium</i>	Rosaceae	Ağaç	Meyvesi-Formu-Çiçeği	Yan-Arka Bahçe	Fonksiyonel	Yoğun
<i>Citrus limon</i>	Rutaceae	Ağaç	Meyvesi-Formu	Ön-Yan-Arka Bahçe	Ekonomik-Fonksiyonel	Çok Yoğun
<i>Citrus reticulata</i>	Rutaceae	Ağaç	Meyvesi-Formu	Ön-Yan-Arka Bahçe	Ekonomik-Fonksiyonel	Çok Yoğun
<i>Citrus sinensis</i>	Rutaceae	Ağaç	Meyvesi-Formu	Ön-Yan-Arka Bahçe	Ekonomik-Fonksiyonel	Çok Yoğun
<i>Clerodendrum bungei</i>	Lamiaceae	Çalı	Çiçeği	Ön Bahçe	Estetik	Yoğun
<i>Cornus sanguinea</i>	Cornaceae	Çalı	Çiçeği-Meyvesi	Arka Bahçe	Estetik-Ekonomik	Az Yoğun
<i>Corylus avellana</i>	Betulaceae	Ağaçcık-Çalı	Formu	Yan-Arka Bahçe	Ekonomik	Çok Yoğun
<i>Crataegus microphylla</i>	Rosaceae	Çalı	Yaprak Rengi	Yan Bahçe	Fonksiyonel	Az Yoğun
<i>Crocosmia spp.</i>	Iridaceae	Çok Yıllık Otsu	Çiçeği	Ön Bahçe	Estetik	Yoğun

<i>Cyclamen coum</i>	Primulaceae	Çok Yıllık Otsu	Çiçeği	Ön Bahçe	Estetik	Az Yoğun
<i>Cydonia japonica</i>	Rosaceae	Çalı	Çiçeği-Formu	Ön Bahçe	Estetik	Az Yoğun
<i>Daphne spp.</i>	Thymelaeaceae	Ağaç	Yaprağı-Formu-Çiçeği	Yan-Arka Bahçe	Estetik	Az Yoğun
<i>Diospyros kaki</i>	Ebenaceae	Ağaç	Meyvesi-Sonbahar Renklenmesi	Yan-Arka Bahçe	Ekonomik-Fonksiyonel	Çok Yoğun
<i>Eriobotrya japonica</i>	Rosaceae	Ağaç	Meyvesi-Formu	Yan-Arka Bahçe	Ekonomik-Fonksiyonel	Yoğun
<i>Euonymus latifolius</i>	Celastraceae	Çalı	Çiçeği-Meyvesi	Yan Bahçe	Estetik	Az Yoğun
<i>Ficus carica</i>	Moraceae	Ağaççık-Çalı	Meyvesi-Yaprağı	Yan-Arka Bahçe	Ekonomik-Fonksiyonel	Çok Yoğun
<i>Frangula alnus</i>	Rhamnaceae	Ağaç	Meyvesi-Formu	Arka Bahçe	Fonksiyonel	Az Yoğun
<i>Fraxinus spp.</i>	Oleaceae	Ağaç	Yaprak-Form	Arka Bahçe	Fonksiyonel	Az Yoğun
<i>Fuchsia spp.</i>	Onagraceae	Çok Yıllık Otsu	Çiçeği	Ön Bahçe	Estetik	Yoğun
<i>Hebe veronica</i>	Scrophulariaceae	Çalı	Çiçeği	Ön Bahçe	Estetik	Çok Yoğun
<i>Hedera helix</i>	Araliaceae	Çalı-Sarılıcı	Yaprak-Formu	Yan-Arka Bahçe	Estetik - Fonksiyonel	Çok Yoğun
<i>Hibiscus rosa sinensis</i>	Malvaceae	Çalı	Çiçeği	Ön-Yan Bahçe	Estetik	Çok Yoğun
<i>Hibiscus syriacus</i>	Malvaceae	Çalı	Çiçeği	Ön-Yan Bahçe	Estetik	Çok Yoğun
<i>Hosta spp.</i>	Liliaceae	Çok Yıllık Otsu	Yaprağı	Ön-Yan Bahçe	Estetik	Çok Yoğun
<i>Hydrangea arborescens</i>	Hydrangeaceae	Çalı	Çiçeği	Ön-Yan Bahçe	Estetik	Çok Yoğun
<i>Hydrangea macrophylla</i>	Hydrangeaceae	Çalı	Çiçeği	Ön-Yan Bahçe	Estetik	Çok Yoğun
<i>Ilex colchica</i>	Aquifoliaceae	Çalı	Meyve-Çiçek-Yaprak	Yan-Arka Bahçe	Estetik - Fonksiyonel	Az Yoğun
<i>Impatiens spp.</i>	Balsaminaceae	Çok Yıllık Otsu	Çiçeği	Ön Bahçe	Estetik	Çok Yoğun
<i>Inula orientalis</i>	Asteraceae	Çok Yıllık Otsu	Çiçeği	Ön Bahçe	Estetik	Çok Yoğun
<i>İris spp.</i>	Fridaceae	Çok Yıllık Otsu	Çiçeği	Ön Bahçe	Estetik	Çok Yoğun
<i>Jasminium frticans</i>	Oleaceae	Çalı	Çiçeği	Ön Bahçe	Estetik	Yoğun
<i>Juglans regia</i>	Juglandaceae	Ağaç	Meyvesi-Formu	Arka Bahçe	Estetik - Fonksiyonel	Yoğun
<i>Kerria japonica</i>	Rosaceae	Çalı	Çiçeği	Ön-Yan Bahçe	Estetik	Az Yoğun
<i>Lauracerasus officinalis</i>	Rosaceae	Ağaççık-Çalı	Meyvesi-Formu-Yaprağı	Yan-Arka Bahçe	Estetik - Fonksiyonel	Çok Yoğun
<i>Laurus nobilis</i>	Caprifoliaceae	Ağaççık-Çalı	Yaprak-Form	Yan-Arka Bahçe	Estetik - Fonksiyonel	Az Yoğun
<i>Lilium spp.</i>	Liliaceae	Çok Yıllık Otsu	Çiçeği	Ön Bahçe	Estetik	Çok Yoğun
<i>Lonicera tatarica</i>	Rosaceae	Çalı	Formu-Çiçeği-Koku	Ön-Yan Bahçe	Estetik - Fonksiyonel	Az Yoğun
<i>Magnolia liliiflora</i>	Magnoliaceae		Çiçeği-Formu	Ön Bahçe	Estetik	Az Yoğun
<i>Malus spp.</i>	Rosaceae	Ağaç	Meyvesi-Formu-Çiçeği	Ön-Yan-Arka Bahçe	Ekonomik-Fonksiyonel	Çok Yoğun
<i>Medicago arborea</i>	Fabaceae	Çok Yıllık Otsu	Çiçeği	Ön Bahçe	Estetik	Çok Yoğun
<i>Mespilus germanica</i>	Rosaceae	Ağaççık-Çalı	Meyvesi	Arka Bahçe	Ekonomik-Fonksiyonel	Yoğun
<i>Morus alba</i>	Moraceae	Ağaç	Meyvesi-Formu	Yan-Arka Bahçe	Ekonomik-Fonksiyonel	Yoğun
<i>Musa x paradisiaca</i>	Musaceae	Ağaç	Meyvesi-Formu	Ön Bahçe	Estetik - Fonksiyonel	Az Yoğun
<i>Nerium oleander</i>	Apocynaceae	Çalı	Çiçeği	Ön-Yan Bahçe	Estetik	Çok Yoğun

<i>Osmanthus decorus</i>	Oleaceae	Çalı	Formu-Çiçeği	Arka Bahçe	Fonksiyonel	Az Yoğun
<i>Ostrya carpinifolia</i>	Betulaceae	Ağaç	Formu-Çiçeği	Arka Bahçe	Estetik - Fonksiyonel	Az Yoğun
<i>Parthenocissus quinquefolia</i>	Vitaceae	Çalı-Sarılıcı	Sonbahar Renklenmesi-Formu	Ön-Yan Bahçe	Estetik	Az Yoğun
<i>Pelargonium domesticum</i>	Geraniaceae	Çok Yıllık Otsu	Çiçeği	Ön Bahçe	Estetik	Çok Yoğun
<i>Picea orientalis (L.) Link.,</i>	Pinaceae	Ağaç	Formu	Arka Bahçe	Fonksiyonel	Az Yoğun
<i>Pinus sylvestris L.,</i>	Pinaceae	Ağaç	Formu	Arka Bahçe	Fonksiyonel	Az Yoğun
<i>Populus alba</i>	Salicaceae	Ağaç	Formu	Arka Bahçe	Fonksiyonel	Az Yoğun
<i>Prunus cerasifera</i>	Rosaceae	Ağaç	Meyvesi-Formu-Çiçeği	Ön-Yan-Arka Bahçe	Ekonomik-Fonksiyonel	Çok Yoğun
<i>Prunus spp.</i>	Rosaceae	Ağaç	Meyvesi-Formu-Çiçeği	Ön-Yan-Arka Bahçe	Ekonomik-Fonksiyonel	Çok Yoğun
<i>Punica granatum</i>	Lythraceae	Çalı	Meyvesi-Sonbahar Renklenmesi	Yan-Arka Bahçe	Estetik - Fonksiyonel	Az Yoğun
<i>Pyracantha coccinea</i>	Rosaceae	Çalı	Meyvesi-Formu	Yan-Arka Bahçe	Estetik - Fonksiyonel	Az Yoğun
<i>Pyrus spp.</i>	Rosaceae	Ağaç	Meyvesi-Formu	Ön-Yan-Arka Bahçe	Ekonomik-Fonksiyonel	Çok Yoğun
<i>Quercus pontica</i>	Fagaceae	Ağaç	Sonbahar Renklenmesi-Formu	Arka Bahçe	Estetik - Fonksiyonel	Az Yoğun
<i>Rhododendron ponticum</i>	Ericaceae	Çalı	Çiçeği	Yan-Arka Bahçe	Estetik	Çok Yoğun
<i>Rhus coriaria</i>	Anacardiaceae	Çalı	Meyvesi	Ön-Yan-Arka Bahçe	Ekonomik-Fonksiyonel	Çok Yoğun
<i>Ribes petraeum</i>	Grossulariaceae	Çalı	Meyvesi-Sonbahar Renklenmesi	Arka Bahçe	Estetik - Fonksiyonel	Az Yoğun
<i>Robinia pseudoacacia</i>	Fabaceae	Ağaç	Formu-Çiçeği	Arka Bahçe	Fonksiyonel	Çok Yoğun
<i>Rosa spp.</i>	Rosaceae	Çalı	Çiçeği	Ön-Yan Bahçe	Estetik	Çok Yoğun
<i>Rubus idaeus</i>	Rosaceae	Çalı	Meyvesi	Ön-Yan-Arka Bahçe	Ekonomik-Fonksiyonel	Çok Yoğun
<i>Rubus platyphyllos</i>	Rosaceae	Çalı	Meyvesi	Ön-Yan-Arka Bahçe	Ekonomik-Fonksiyonel	Çok Yoğun
<i>Salix caprea</i>	Salicaceae	Ağaç	Formu	Yan-Arka Bahçe	Estetik - Fonksiyonel	Çok Yoğun
<i>Sambucus ebulus</i>	Adoxaceae	Ağaç	Çiçeği-Meyvesi	Arka Bahçe	Estetik - Fonksiyonel	Yoğun
<i>Sambucus nigra</i>	Adoxaceae	Ağaç	Çiçeği-Meyvesi	Arka Bahçe	Estetik - Fonksiyonel	Yoğun
<i>Silene dioica</i>	Asteraceae	Çok Yıllık Otsu	Çiçeği	Ön Bahçe	Estetik	Çok Yoğun
<i>Sorbus spp.</i>	Rosaceae	Ağaç	Meyvesi-Sonbahar Renklenmesi	Arka Bahçe	Estetik - Fonksiyonel	Az Yoğun
<i>Spiraea vanhouttei</i>	Rosaceae	Çalı	Çiçeği-Formu	Ön-Yan Bahçe	Estetik - Fonksiyonel	Az Yoğun
<i>Syringa vulgaris</i>	Oleaceae	Çalı	Çiçeği	Ön-Yan Bahçe	Estetik - Fonksiyonel	Yoğun
<i>Taxus baccata</i>	Taxaceae	Çalı	Formu-Herdem Yeşil Olması	Yan-Arka Bahçe	Estetik - Fonksiyonel	Az Yoğun
<i>Tilia rubra</i>	Malvaceae	Ağaç	Formu-Çiçeği-Koku	Arka Bahçe	Ekonomik-Fonksiyonel	Çok Yoğun
<i>Ulmus glabra</i>	Ulmaceae	Ağaç	Formu	Arka Bahçe	Fonksiyonel	Az Yoğun
<i>Ulmus glutinosa</i>	Ulmaceae	Ağaç	Formu	Arka Bahçe	Fonksiyonel	Az Yoğun
<i>Vaccinium myrtillus L.</i>	Ericaceae	Çalı	Meyvesi-Sonbahar Renklenmesi		Fonksiyonel	Yoğun

<i>Viburnum lantana</i> L.	Adoxaceae	Çalı	Çiçeği- Sonbahar Renklenmesi	Ön-Yan Bahçe	Estetik - Fonksiyonel	Az Yoğun
<i>Vinca major</i>	Apocynaceae	Çok Yıllık Otsu	Çiçeği	Ön Bahçe	Estetik	Çok Yoğun
<i>Vitis vinifera</i>	Vitaceae	Çalı-Asma	Meyvesi- Sarılcı Olması	Ön-Yan-Arka Bahçe	Ekonomik- Fonksiyonel	Çok Yoğun
<i>Weigelia florida</i>	Caprifoliaceae	Çalı	Çiçeği		Estetik	Az Yoğun
<i>Wisteria sinensis</i>	Fabaceae	Çalı-Sarılcı	Çiçeği-Sarılcı Olması	Ön-Yan Bahçe	Estetik - Fonksiyonel	Az Yoğun

Doğu Karadeniz’de konut mimarisinin ve konut bahçelerinin şekillenmesinde ve yöresel bir mimari yapının oluşmasında doğal, ekonomik ve sosyo-kültürel özelliklerin etkileri olduğu görülmektedir. Bu bölgede dağınık yerleşimlerin oluşmasında etkili faktörlerin başında düz arazi varlığının kısıtlı olması gelmektedir. Eklentili yapıların ortaya çıkmasında ekonomik yapının etkili olduğu, farklı plan tiplerinin oluşmasında da sosyal yapının etkili olduğu belirlenmiştir. Konut sahiplerinin ekonomik imkanları doğrultusunda bahçe düzenlemeleri gerçekleştirdikleri görülmektedir. Konut bahçelerinde estetik planlama değil işlevsellik ve ekonomik fayda ön planda tutulmuştur. Konutlarda ön bahçe düzenlemelerine pek rastlanılmamıştır. Özellikle yan bahçe ve arka bahçelerde daha çok ekonomik getirisi olan türler (çay, hurma, karayemiş, mandalina, fındık vb.) tercih edilmiştir. Estetik amaçlı kullanımlarda çoğunlukla çalılar ve çok yıllık bitkiler tercih edilmiştir (Şekil 3).

Şekil 3. Çalışma alanında tespit edilen bitkilerden örnekler (Orijinal)

Doğu Karadeniz bölgesinde 1963 den sonra açılan çay fabrikasından sonra artan talep doğrultusunda çalılık, fundalık ve kızılgaçlık halindeki arazilerde çay (*Camelia sinensis*) yetiştirilmeye ve çay bahçeleri kurulmaya başlanmıştır. 1970'lerden sonrada bütün verimli araziler çay yetiştirmeye ayrılmış, tarım yapılan alanlar da çay bahçesine dönüştürülmüştür. Özellikle çay bitkisinin daha rahat büyüebilmesi amacıyla çay bahçelerinin içerisinde bulunan ağaç ve çalılar da kesilmiştir. Konutların konumlarına göre değişen çay bahçeleri çoğunlukla arka ya da yan bahçelerde oluşturulmuştur. Arazinin üst kısmında konutun yer aldığı arazilerde çay bahçeleri ön bahçe kısmında oluşturulmuş örnekler de rastlanılmıştır. Çay bahçelerinin çevreleri çoğunlukla zirai (mısır, fasulye, domates vb.) bitkilerle yada *Malus sp.* (elma), *Diospyros kaki* (hurma), *Eriobotrya japonica* (yenidünya), *Lauracerasus officinalis* (karayemiş), *Pyrus sp.* (armut), çevrenmiştir. Ayrıca hem ekonomik gelir elde etmek hem de tüketebilmek amacıyla *Corylus avellana*

(fındık), *Citrus limon* (limon), *Citrus reticulata* (mandalina), *Citrus sinensis* (portakal), *Ficus carica* (incir), *Juglans regia* (ceviz), *Prunus domestica* (erik), *Prunus avium* (kiraz), *Vitis labrusca* 'Isabella' (üzüm), *Vitis vinifera* L.(üzüm) özellikle *Hedera helix* (sarmaşık), *Rubus fruticosus* (böğürtlen) gibi türler bahçe duvarlarının üst kısımlarında görülmüştür. Özellikle şu an oturan aile sakinlerinin bireysel olarak temin ettikleri renkli ve çiçekli bitkiler konutların giriş kısımlarında tercih edilmiştir. Bu bitkiler arasında *Abutilon hybridum*, *Actinidia deliciosa*, *Clerodendrum bungei*, *Crococsmia sp.*, *İris sp.*, *Jasminium friticans*, *Kerria japonica*, *Hibiscus rosa sinensis*, *Hibiscus syriacus*, *Hydrangea arborescens*, *Hydrangea macrophylla*, *Lilium sp.*, *Magnolia liliiflora*, *Spatifilyum sp.*, *Rosa sp.*, *Tagates patula*, *Vitis labrusca* 'Isabella', *Vitis vinifera* L. gibi türler yer almaktadır. Bu türlerin özellikle konutların giriş kısımlarında yada yan bahçe tarafından girilen konutlarda yol boyunca kullanıldıkları görülmüştür. Ayrıca *Eriobotrya japonica*, *Lauracerasus officinalis*, *Pyrus sp.*, *Malus sp.*, *Cydonia oblonga*, *Diospyros kaki*, *Camelia sinensis*, *Hedera helix*, *Rubus fruticosus*, *Corylus avellana*, *Citrus limon*, *Citrus reticulata*, *Citrus sinensis*, *Ficus carica*, *Juglans regia*, *Prunus domestica*, *Prunus cerasus*, *Prunus avium*, *Vitis labrusca* 'Isabella', *Vitis vinifera* L. gibi türlerin şu an oturan konut sakinlerinden önce oturmuş aile büyükleri tarafından dikildikleri tespit edilmiştir. Çalışma alanındaki yerleşim alanlarının orman sınırına yaklaşmalarından dolayı bahçelerde tespit edilen *Alnus glutinosa*, *Castanea sativa*, *Juglans regia*, *Picea orientalis*, *Pinus sylvestris*, *Populus alba*, *Quercus sp.*, *Rhododendron ponticum*, *Sambucus nigra*, *Tilia tomentosa* gibi bitki türleri yörede doğal olarak yetişmektedir. Özellikle *Castanea sativa*, *Juglans regia*, *Tilia tomentosa* türlerinin bahçelerin yan ve arka kısımlarında yer aldıkları hem ekonomik hem de fonksiyonel olarak faydalandığı görülmüştür.

4. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Dinamik bir yapıya sahip olan bitki türleri yaşanılan mekanlara hem estetik açıdan hem de ekolojik açıdan büyük katkılar sağlamaktadır. Aynı zamanda tarihsel geçmiş, ortak paylaşımlar, kültürel birikim, kimlik, gelenek ve göreneklerin sentezlenmesi sonucu bu mekanların biçimlenmesinde kullanılan ekolojik ve yapısal malzemeler benzersiz yapıların ve çevrelerinin oluşmasını sağlamaktadır. Özellikle biyolojik zenginliğin değerinin bilinmesi ve bu zenginliğin geliştirerek en verimli şekilde kullanılması bir yerleşimin kimliğini oluşturmada önemli bir yeri olduğu unutulmamalıdır. Bunun yanı sıra kültürel birikimin yaşam mekânlarının ve çevrelerinin biçimlendirme sürecinde etkili olduğu kadar sosyal, çevresel, ekolojik ve ekonomik yapıda mekan ve çevrelerinin biçimlenmesinde etkili olduğu bilinmektedir.

Doğu Karadeniz kültürünün, tarihsel geçmişten gelen birikiminin ve topoğrafik yapısının zaman boyutunda mekâna yansımalarının en güzel örneklerini oluşturan geleneksel evleri ve yaşantıları günümüze uzanan bir kültür değeridir. Doğu Karadenizde geleneksel konutların gerek fiziksel çevre koşullarına uyumu, gerek form ve plan kurgusuyla ve gerekse bahçelerindeki bitki varlıklarıyla ekolojik yapılarını korudukları görülmüştür. İnceleme yapılan geleneksel konutların formu ve konumları tümüyle doğal topografya ile uyumlu olduğu, doğal çevre ve iklimin olumlu etkilerinden faydalanabilmek amacıyla konutun araziye yerleşiminde arazinin doğal formunun korunduğu görülmüştür. Açık ve kapalı mekânlar kullanım amaçları, iklimsel veriler ve topografik yapının birlikte değerlendirilmesi sonucu en ideal kullanım elde edilmiştir. Fakat ekonomik nedenlerden dolayı mevcut bitkisel alanlar ve türler değişmiş yeni manzaralar ve yeni bitki birlikleri oluşmuştur.

İlçenin çok zengin süs bitkisi olabilecek bitki tür çeşitliliğinesahip olmasına rağmen ekonomik nedenlerden dolayı süs bitkisi niteliğindeki türlerin çok az bir kısmının bahçelerde kullanılmaktadır. Geçmişten günümüze kadar gelinen süreçte ekonomik nedenlerden dolayı ilçede yaşayan insanların kültürel yaşamlarında da değişimler meydana gelmiştir. Ekonomik gelişmelerin doğal sonucu olarak daha iyi bir yaşam sürme olanağına kavuşan ilçe sakinleri, yaşadığı mekânların iç konforuyla daha fazla ilgilenir olmuş, çoğunlukla geleneksel yapı yerini daha modern yapıya süs bitkileri de yerini daha çok ekonomik değeri olan türlere bırakmıştır. Çay bahçeleri de bunun için en iyi örnekler arasındadır. Çay bahçelerinin tarihi geçmişine baktığımızda yakın bir geçmiş olan 1960 yıllardan itibaren doğu Karadeniz bölgesinde giderek yayılmaya başlamıştır. Dolayısıyla mevcut bitki türleri bu bahçeleri oluşturmak için zaman içerisinde azaltılmıştır. Fakat yine de insanların estetik değeri olan bitki türlerine de mutlaka bahçelerinde yer verdikleri görülmüştür. Özellikle ön bahçe kısımlarında çiçekli ve meyveli ağaç, çalı ve çok yıllık bitki türlerine yer vermişlerdir.

Kentsel alanlarda dış mekânlarda yapılan bitkilendirme çalışmalarında kimlik ve genel karakteristiği yansıtabilmek, yanlış tür seçiminden kaynaklı sorunlarla karşılaşmamak, kent insanının bitkiler konusunda bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesini sağlayabilmek için kırsal yapı içerisindeki bitki türlerini ve kullanım tercihlerini göz önünde bulundurmanın yeşil alanların sürdürülebilirliği açısından önemli olduğu unutulmamalı, kırsal, kentsel alanlardaki geleneksel yapının ve tür çeşitliliğinin korunması öncelikle

dirilmelidir. Fakat unutulmamalıdır ki tarihsel geçmiş, ortak paylaşımlar, kültürel birikim, kimlik, gelenek ve göreneklerin birleşmesi sonucu oluşan konut ve bahçeleri, tarihsel süreç içinde kimlik ve genel karakteristiğini yansıtmak, gelecek nesillere aktarmak, zenginliklerimizi ve değerlerimizi korumak açısından büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Anşın, R. (1980). *Doğu Karadeniz Bölgesi Florası ve Asal Vejetasyon Tiplerinin Floristik İçerikleri*. Doçentlik Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi
- Başkan, S. (2008a). Geleneksel Doğu Karadeniz Evleri. *Erdem*, Sayı 52, 41-90.
- Başkan, S. (2008b). Artvin’de Geleneksel Ev Mimarisi. *Vakıflar Dergisi*, Sayı 31, 71-139
- Demirrenk, E. İ., Erarslan, A. (2018). Geleneksel Rize İkizdere evlerinin plan tipolojisi ve yapım sistemi açısından incelenmesi. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 13(50), 47-66.
- Eminağaoğlu, Z., Çevik, S. (2015). Yaşam Kültürü Olarak Kir Konutu Çevresi: Artvin Örneği. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 10/6 Spring 2015, p. 433-448
- Eres, Z. (2013). Türkiye’de Geleneksel Kırsal Mimarinin Korunması: Tarihsel Süreç, Yasal Boyut. *Mimari ve Kentsel Koruma*, Prof.Dr. Nur Akın’a Armağan, ed. K.K. Eyüpgiller - Z. Eres. İstanbul: Yem Yay., 457-469
- İncedayı, D. (2004). *Adadan Odaya Yaşamdan Yapıya Konut Çevresi*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Oymael, S., Çakır, H. K., Bideci, Ö. S (2011). Geleneksel mimari uygulamaların yorumlanması. *In 6th International Advanced Technologies Symposium (IATS’11)* (pp. 16-18).
- Önal, R. Ç. (2015). *Erzurum/İspir İlçesinde Geleneksel Ev Mimarisi*. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- Muşkara, Ü. (2017). Kırsal ölçekte geleneksel konut mimarisinin korunması: özgünlük. *SEFAD*, 2017 (37): 437-448 e-ISSN: 2458-908X
- Saatçı M. Önder D. E. (2016). Doğu Karadeniz Bölgesi Geleneksel Konutlarında Mekânsal Kademelenme. *Kent Araştırmaları Dergisi, Kültür ve Kentsel Tipoloji Dergisi*, Sayı 18, Ocak 2016, ISSN: 1307-9905
- Sezgin, H. (1984). Vernaküler Mimari ve Günümüz Koşullarındaki Durumu. *Mimarlık*, Sayı 3-4, s.44-47
- Sümerkan, M. R. (1990). *Biçimlendiren Etkenler Açısından Doğu Karadeniz Kırsal Kesiminde Geleneksel Evlerin Yapı Özellikleri*. Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Sümerkan, M. R. (1991). Doğu Karadeniz’de kırsal kesim geleneksel ev plan tiplerinin yöresel dağılımı. *Türk Halk Mimarisi Sempozyumu Bildirileri*, (s 178).
- Şenol, P., Er Akan, A. (2011). Kırsal yaşam/kırsal konut: bir yaşam biçimi olarak geleneksel kırsal konut üretiminde Kızılıçık Köyü Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (24), s. 143-160.
- Yener, İ., Duman, A., Satıral, C., ve Avşar, H. (2017). Kızılağaç Meşcerelerinin Çay Bahçelerine Dönüştürülmesi Sonucu Toprakların Bazı Fiziksel Ve Kimyasal Özelliklerinde Meydana Gelen Değişimler (Arhavi Örneği). *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 19(2), s. 203-213.
- Zehiroğlu, A. M. (2000). *Antik Çağlarda Doğu Karadeniz*. İstanbul: Çivi Yazıları Yayınevi.9
- Zorlu, T., Faiz, S. (2012). Ekolojik Mimarlık: Doğu Karadeniz Kırsal Konutu. *Mimarlık Dergisi*, S. 367, s. 56-60.